

БЕЗПЕКА НАДАННЯ ПОСЛУГ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Сушло С.Т.,

доцент, член АсМАП

(Асоціація Міжнародних автомобільних перевезень)

Національний транспортний університет

Хорькова Г.В.,

старший викладач

Національний транспортний університет

Стратегія сучасного стану розвитку суспільства вимагає і передбачає величезний обмін інформацією (досвідом) щодо актуально важливих питань безпеки життя і діяльності людини. Одним із перспективних, дієвих і цікавих шляхів, отримання інформації є туризм. Звичайно, питання безпеки кожного учасника туризму набуває глобального значення, оскільки туристичні потоки людей і пов'язаний з ними бізнес, набувають планетарного масштабу. Практика показує, щов більшості випадків цей напрямок діяльності є прибутковим. Але сьогоднішня соціально-економічна ситуація у світі має багато негараздів які супроводжуються різноманітними ризиками небезпеки, що важливо враховувати, організовуючи туристичні подорожі.

Напрямок туристичної діяльності має вагому складову у розвитку соціально-економічної стратегії держави, спрямованої на формування освітнього і культурного рівня життєдіяльності громадян, а також, сприяє набуттю прогресивного життєвого досвіду, відновленню життєвих сил людини і раціональному використанню вільного часу.

Туризм нині є одним із найбільш динамічно розвиваючих напрямків діяльності у міжнародних, міждержавних стосунках щодо надання послуг. Майже всі країни входять у міжнародний туристичний ринок, але розподіл туристичних потоків проходить нерівномірно у зв'язку з різним рівнем соціально-економічного розвитку країн і, як наслідок цього, різним рівнем безпеки надання послуг у туристичній галузі. Варто знати найбільш вагомні фактори туризму, які сприятимуть його розвитку. На погляд і досвід авторів, до них можна віднести: конкуренцію, інформаційні технології, безпеку авто та авіаперевезень, тур операторські послуги, політичні і соціальні обставини та ситуації у майбутній країні перебування, та ін. Варто постійно дбати про підвищення рівня превентивної безпеки, що відносяться до їхньої діяльності самостійно, без державної підтримки. На сьогодні заходи з підвищення безпеки у туристичній галузі в нашій країні мають два основних напрями:

- по-перше, забезпечення комплексних питань безпеки;
- по-друге, безпосередня організація елементів превентивної безпеки туристів.

Аналіз останніх публікацій, щодо питань превентивної безпеки туризму присвячено достатньо уваги [1, 2]. Умовно їх можна поділити на такі групи, за аспектами дослідження та колом важливих питань: сутність безпеки туризму та ризиків впливу; механізми, що забезпечують належний рівень безпеки; нормативні й законодавчі акти різних країн та міжнародних організацій. Для прикладу варто навести те, що нині глобальною проблемою у світі є епідемія тяжких захворювань від COVID-19, тероризм, шахрайство та ін. Для мандрівників найризикованішим може бути, пере-

бування у небезпечному для життя, відпочинку та здоров'я регіоні у невизначений час. Адже, на сьогодні, жодна країна не захищена від тероризму та інших негативних проявів небезпеки, пов'язаних із ними, навіть, катастроф, що може спричинити значні економічні втрати доходів у туристичній галузі.

До соціально-економічних чинників, які впливають на розвиток туризму, належать: підвищення рівня освіти, рівня культури та естетичних потреб населення. Для ефективного функціонування і динамічного розвитку сфери туризму важливо втілювати досконалу і ефективну систему її безпеки. Особливої актуальності це питання набуває в умовах глобалізації, яка всебічно впливає на міжнародну та національну безпеку. Туризм, як жодна інша галузь, схильний до впливу неринкових чинників а саме: військових конфліктів, природних катаклізмів, епідемій, шахрайству тощо. Глобалізація ризиків негативно впливає на кон'юнктуру ринку туристичних послуг. Водночас глобалізація може мати не лише політико-правовий, а й соціально-економічний та культурно інформаційний аспекти розвитку суспільства.

Варто проводити аналіз прибутковості туристичного бізнесу та підвищення рівня безпеки учасників цих програм, так короткотермінові (до одного року) витрати на безпеку учасників, розраховуються за формулою:

$$B = C_o + K_o, \quad (1)$$

де: B – загальні витрати (вкладення) на покращення безпеки учасників туризму;

C_o – поточні (експлуатаційні) витрати на безпеку туризму;

K_o – капітальні вкладення на превентивну безпеку туристичних програм.

Показник ефективності витрат підприємства на заходи з безпеки, розраховується за виразом:

$$E = E_p / B, \quad (2)$$

де: E_p – річна економія від поліпшення умов превентивної безпеки на підприємстві (прибуток або зменшення збитків);

B – загальні витрати (вкладення) на покращення безпеки учасників туризму.

Експерти Всесвітньої туристської організації пропонують такі шляхи розв'язання проблем: розробка та впровадження у життя норм безпеки подорожей та місць перебування туристів; інформування й просвітницька робота громадськості; створення інституційних рамок для розв'язання проблем, пов'язаних із безпекою туристів, зокрема в екстремальних ситуаціях; запобігання новим чинникам біологічного ураження, міжнародна співпраця на різних рівнях.

Безпека туристів та висока якість їх обслуговування неможливі без урахування громадських й інших національних інтересів, а також особливостей навколишнього середовища. Місцеві органи влади й управління визначають перелік правил та постанов, котрі повинні виконувати адміністративні органи, що працюють у сфері охорони здоров'я, правопорядку, транспорту, охорони довкілля тощо. Важлива роль тут належить і туристичним фірмам, які повинні виконувати вимоги правил безпеки, організуючі такі подорожі.

З метою організації високого рівня заходів превентивної безпеки туризму на сьогодні, активно працюють міжнародні організації, а саме: Міжнародна організація праці; Всесвітня організація охорони здоров'я; Організація Об'єднаних Націй; Міжна-

родна організація цивільної авіації; Міжнародна морська організація; Асоціація міжнародних автомобільних перевезень (членом якої є один із авторів) та ін.

Всесвітня організація охорони здоров'я визначає «Вимоги щодо щеплення при поїзді за кордон», вона розробила також «Міжнародні медико-санітарні правила». За чинним законодавством України суб'єкти туристичної галузі з метою забезпечення безпеки туристів зобов'язані: інформувати туристів про можливі ризики небезпеки під час подорожі, про виконання загальнообов'язкових вимог та запобіжних чи превентивних (попереджувальних) заходів (медичних щеплень тощо); створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо; виконувати спеціальні вимоги з безпеки під час надання туристичних послуг із підвищеним ризиком небезпеки і особливо в сучасний період інтенсивного захворювання від всесвітньої пандемії COVID-19, тощо.

Особи, які організують експлуатацію туристичних послуг, зобов'язані забезпечувати виконання туристами вимог з охорони довкілля та культурної спадщини, а також вживати заходів із мінімізації або припинення шкідливого впливу на довкілля й соціально-культурне середовище та компенсувати завдані при цьому збитки. Держава забезпечує захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України і гарантує захист законних прав та інтересів громадян України, які подорожують за кордоном [3]. В Україні відпрацьовано механізм страхування туристів: медичне – від нещасного випадку, а також страхування цивільної відповідальності та транспортних засобів [4]. Страховиками визнаються юридичні особи, створені у формі акціонерних товариств або товариств з додатковою відповідальністю згідно із Законом України "Про господарські товариства" з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також, ті хто одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності. Страхова діяльність в Україні здійснюється тільки страховиками-резидентами України.

Водночас, на сьогодні не в повній мірі врегульовано питання фінансування заходів під час евакуації туристів із районів стихійного лиха, військових конфліктів (гарячих точок), терористичних актів. Такі заходи фінансують зазвичай із державного бюджету та за рахунок благодійної допомоги міжнародних організацій і приватних осіб.

Світове співтовариство дедалі більше уваги приділяє забезпеченню достатніх фінансових ресурсів для проведення превентивних заходів із запобігання ризиків у сфері туризму, а також для фінансування та урегулювання збитків. У розвинутих країнах створюють відповідні страхові антитерористичні пули, фінансові резерви на випадок катастроф, діють також системи попередження надзвичайних ситуацій, системи превентивної безпеки.

Українські страхові компанії перебувають на стадії осмислення нинішніх світових та національних тенденцій щодо ризиків у туристичній галузі, які формуються за підвищеної політичної та соціальної напруженості в окремих регіонах, а також у період активізації природних катаклізмів та техногенних аварій, на зразок ЧАЕС. У такій ситуації доречна ініціатива саморегулювальних органів, наприклад, Ліги страхо-

вих організацій України, відповідних міністерств та відомств, які могли б розробити нормативні та законодавчі акти, а надалі забезпечити контроль за їх виконанням.

Отже, у сфері туризму діє значна кількість нормативно-правових актів. За останні роки були внесені зміни, які раніше діяли в законодавстві цієї сфери. Але, враховуючи складнощі, які було розглянуто, їх постійну динаміку, варто зробити висновки про необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання у сфері туризму та його безпеки.

Список використаних джерел:

1. Козинець В. Безпека життєдіяльності у сфері туризму : навч. посіб./ В. Козинець; Київ. ун-т туризму, економіки і права. – К. : Кондор, 2006. – 575 с.
2. Маринин М. М. Туристські формальності і безпека в туризмі / М. М. Маринин. – М. : Фінанси і статистика, 2004. – 144 с.
3. Фокін С. П. Транспортування туристів спеціалізованими організаціями під час виникнення надзвичайних ситуацій / С. П. Фокін // Взаємодія транспорту і туризму: тенденції, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. – К. : Принт-центр, 2012. – С. 174 – 177.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282-IV.
5. ГОСТ 28681.3-95 Межгосударственный стандарт. Туристско-экскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов. Дата введения в Украине 1997. 01. 01 //
6. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. пос. / за ред. проф. В. К. Федорченка, Л. Г. Лук'янова, Т. Т. Дорошенко, І. М. Мініч. – К. : Вища шк., 2001. – 237 с.